

logsakkyndiges rapport, primært fordi den ble brukt som bevis, og fordi sakkyndige uttalte seg om jentas troverdighet. Allikevel forblir rapporten et sentralt dokument, og til og med Den rettsmedisinske kommisjon har ingen bemerkninger, men omtaler den tvert imot som «grundig». Alt ifølge dokumentaren i Psykologtidsskriftet.

BEHOV FOR KRITISK HOLDNING

Mye tyder på at individets grad av fleksibilitet har betydning for i hvilken utstrekning man utforsker ulike årsaker til en hendelse eller prosess. Høy grad av profesjonalisme skulle tilsi at eksperten inntar en falsifiserende holdning til det materialet som skal vurderes, men ofte ser man det motsatte skje; eksperter tviholder på sin forklaring eller på sitt syn og prøver det ikke opp mot andre perspektiver. Jevnlig tilbakemelding på egen praksis kan fremme refleksjon og motvirke forutinntatthet, såfremt den hentes fra kollegaer som utfordrer perspektivet. Man må også spørre seg i hvilken grad mulig forutinntatthet blir gjenstand for oppmerksomhet i etterutdanningsprogrammet for de sakkyndige, i oppfølgings- og veiledningsordninger etter gjennomført program og i kvalitetssikringsinstansene (Barnesakkyndig kommisjon og Den rettsmedisinske kommisjon). I relativt små miljøer er det fare for at man lar bukken passe på havresekken. Sakkyndige og andre kvalitetssikrere kunne med fordel hente hjelp fra metodikk som nettopp bygger på abduksjon, logikken som mer enn bare sannsynliggjør (induksjon) eller utleder fra sannsynlige premisser (deduksjon), i sitt virke for det legale system. Det forutsetter et åpent sinn for tilbakemeldinger, kritisk holdning til eget foretrukket perspektiv og ikke minst oppdatert og relevant teoretisk og metodisk kunnskap. ✘

REFERANSER

- Calikli, G. & Bener, A. (2013). Influence of confirmation biases of developers on software quality: an empirical study. *Software Quality Journal*, 21, 377-416.
- Calikli, G. & Bener, A. (2015). Empirical Analyses of the Factors Affecting Confirmation Bias and the Effects of Confirmation Bias on Software Developer/Tester Performance. *Software Quality Journal*, 23, 695-722.
- Melinder, A.M.D. & Magnussen, S. (2015). Psychologists and psychiatrists serving as expert witnesses in court: what do they know about eyewitness memory? *Psychology, Crime and Law*, 21, 53-61
- Nickerson, R.S. (1998). Confirmation Bias: A Ubiquitous Phenomenon in Many Guises. *Review of General Psychology*, 2, 175-220. doi:10.1037/1089-2680.2.2.175

Journalistisk tunnelsyn

I saka «Det store sviket» begår journalisten feilen som Asbjørn Rachlew advarer mot.

KNUT DALEN, professor, dr.philos., nevropsykolog.no AS

PRESTESAKEN

DET VAR INTERESSANT å lese februarnummeret av Psykologtidsskriftet. Først las eg Nina Strand sitt intervju med Asbjørn Rachlew. Dette var svært lærerikt og omhandla «Etterforskningens psykologi». Rachlew er politioverbetjent og forskar. Han fortel om kva som kan gå gale i avhøyr og etterforskning. Her kjem faglege gullkorn på løpande band. Her er nokon døme: «Nøkkelordet er kognitive bekreftelsesfeller, altså tendensen vi har til å legge merke til og lete etter opplysninger som støtter våre antakelser.» «Fra det øyeblikket man gjør seg opp en mening, starter disse ubevisste forenklingsstrategiene.» Eg kjenner att mykje av dette frå saker der eg sjølv har rolla som sakkunnig. Rachlew la særleg vekt på kor viktig det er at ein som etterforskar kan ha fleire tankar og hypotesar i hovudet når ein går inn i ei sak. Gjer ein ikkje det, risikerer ein å køyre seg inn i feil spor. Dette kan føre til at ein berre får med seg opplysningar som stadfester det ein sjølv meiner. Rachlew seier på slutten mellom anna: «Vi etterforskere kan få tunnelsyn, men det gjelder også psykologer – og journalister.» Etter å ha lese intervjuet, som berre er på to sider, kjende eg meg opplyst.

Så gjekk eg laus på å lese den neste artikkelen: «Det store sviket». Journalist Øystein Helmikstøl som etterforskar, eller «etterforskande journalist», heiter det kan hende. Her var det ikkje mykje å finne av det som Rachlew hadde omtala som ein burde gjere for å komme fram til best mogleg resultat. Eller sagt på ein annan måte, her fekk lesaren demonstrert i praksis mange av fellene som var omtala i intervjuet med Rachlew. Utan at eg kjenner saka, eller tek stilling til faktum, var det påfallande korleis Helmikstøl plukkar opp informasjonen som stadfester hypotesen som det ser ut til at han hadde då han starta med arbeidet. Eg fekk denne underlege kjensla av at så enkelt og innlysande kunne det ikkje vere. Kjensla av at her må det mangle noko i framstillinga. At alle andre kunne ta så mykje feil i ei så eintydig sak. Sett på spissen fekk eg etter kvart attkjenning av saga om han som kom heim ein mørk kveld og oppdaga at han hadde mista nøkkelnippet sitt på vegen heim. Då gjekk han og leitte etter nøklane under alle lyktestolpane. Der var det lettast å leite.

Det var synd at ikkje Øystein Helmikstøl hadde lese intervjuet med Rachlew før han gjekk i gang med arbeidet som etterforskar. Her hadde han funne mange god tips som han kunne hatt nytte av. Då trur eg at eg hadde kjent meg opplyst etter å ha lese dei 36 sidene Helmikstøl har brukt på sin debut som etterforskar. ✘